

MAVİ VATAN DOKTRİNİ ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE’NİN DOĞU AKDENİZ POLİTİKASI

“

Bu doktrin, Türkiye’nin denizlerdeki hak ve egemenliğini içeren alanların bütünü olarak tanımlanabilir. Mavi Vatan Doktrini ile ulusal kamuoyunun sadece Doğu Akdeniz’de 190.000 kilometrekare ve ülkeyi çevreleyen üç denizde toplam 462.000 kilometrekare alanda yetki sahibi olduğuna dair farkındalığının artırılması da amaçlanmıştır.

”

Oğuzhan Demirdögen

Araştırma Asistanı, ORSAM

Doğu Akdeniz meselesi, Türkiye’nin merkezinde olduğu ancak Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi (GKRY) ile ittifak hâlinde hareket eden Mısır ve İsrail gibi bölge ülkeleri tarafından dışlanmaya çalışıldığı için daha karmaşık bir hâl almıştır. Türkiye, bu konudaki haklı mücadelesini soğukkanlı ve kararlı bir şekilde tüm etkin kurum, kuruluş ve yetkilileri tarafından ulusal

ve uluslararası kamuoyunda sürdürmektedir. Türkiye’yi temel deniz haklarından mahrum etmeye ve coğrafi uzantısının devamı olan kıyı şeridinden uzaklaştırmaya çalışan bu ittifakın diğer bir amacı ise uluslararası sistemde gelişen değişimlerde Ankara’nın etki kapasitesini sınırlandırmaktır. Bilindiği gibi uzun dönemdir tek kutuplu dünya düzeni tartışmaya açılmakta ve ABD’nin başat role sahip olduğu bu sistemden çok kutuplu dünya düzenine yönelmeye ilişkin argümanlar dile getirilmektedir. Dolayısıyla oluşması muhtemel bu yeni sistemde Türkiye’nin geçmişteki gibi pasif ve sınırlı etki-deki bir aktör olarak kalması yönünde Doğu Akdeniz’de yoğunlaştığı üzere pek çok girişim gerçekleşmektedir.

Mavi Vatan Doktrini

Türkiye, kara devleti şeklinde tanımlanarak 21. yüzyılın başından itibaren Doğu Akdeniz'de ve Ege'de hak sahibi olduğu deniz yetki alanlarından soyutlanmak istenmiştir. Bu amaca yönelik Türkiye'ye Avrupa Birliği (AB) ve ABD tarafından Akdeniz'de ve Ege Denizi'nde çok kısıtlı deniz yetki alanları dayatılmaya çalışılmıştır. Türkiye de kendisine yönelik yapılan bu manifestoya karşı haklılığını ortaya koymak amacıyla "Mavi Vatan" Doktrinini'ni geliştirmiştir. Bu doktrin, Türkiye'nin denizlerdeki hak ve egemenliğini içeren alanların bütünü olarak tanımlanabilir. Mavi Vatan Doktrini ile ulusal kamuoyunun sadece Doğu Akdeniz'de 190.000 kilometrekare ve ülkeyi çevreleyen üç denizde toplam 462.000 kilometrekare alanda yetki sahibi olduğuna dair farkındalığının artırılması da amaçlanmıştır. Özellikle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 2 Eylül 2019'da Deniz Harp Enstitüsünü ziyareti sırasında Mavi Vatan Haritası'nın önünde fotoğraf çektirmesi ile bu doktrin bambaşka bir anlam kazanmıştır. Bu doktrin çerçevesinde Türkiye, Libya ile Mutabakat Zaptı imzalayarak bu anlaşmayı Birleşmiş Milletlerin uluslararası anlaşmalar

kütüğüne kaydettirmiştir. Böylece Türkiye, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarının batı sınırlarını hukuki açıdan daha sağlam yasal zemine oturtmuş ve bu hamle ile bölgede kendisi için oluşabilecek en kötü senaryoya ilişkin etkin bir önlem almıştır.

Yunanistan'ın Türkiye'ye Karşı Maksimalist Tutumu

Türkiye sahadaki faaliyetlerini ise deniz tatbikatları ve oluşturduğu geniş sismik arama ve sondaj gemi filosu ile sürdürmektedir. Bu faaliyetlerden rahatsız olan, bölgede maksimalist ve agresif bir politika izleyen Yunanistan ile Türkiye arasında Almanya'nın arabuluculuğu ile yaklaşık iki buçuk ay süren müzakere çalışmaları yürütülmüştür. Berlin'de yapılan görüşmeler neticesinde Doğu Akdeniz'de Türkiye ile Yunanistan arasındaki ihtilafli konuların çözümü üzerine sürdürülen görüşmeler ve siyasi istişareler sonucunda iki ülke güven artırıcı önlemlerle ilgili toplantıların yeniden başlaması konusunda mutabık kalınmıştır. Ancak iki ülke dışişleri bakanlıklarının üzerinde mutabık kaldıkları ortak açıklama metinlerini yayınlayacakları gündenden bir gün önce-

sinde Yunanistan ile Mısır deniz yetki alanlarını sınırlandırma yani Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) anlaşması imzalandığını duyurmuştur.

Türkiye, Almanya Şansölyesi Angela Merkel'in Cumhurbaşkanı Erdoğan'a getirdiği teklif üzerine Yunanistan ile anlaşmazlıkları çözmekte istekli davranmıştır. Mutabık kalınarak yapılacak müzakereler öncesinde de Türkiye büyük bir jest ile 21 Temmuz'da NAVTEX ilan etmesine rağmen Oruç Reis Sismik Araştırma Gemisi'ni Libya ile imzalanan Mutabakat Zaptı'nda yer alan Meis Adası yakınlarındaki Türkiye'ye ait Münhasır Ekonomik Bölge'de yapacağı çalışmalar için bekletmiştir. Böylece Türkiye, bir taahhüdün altına girerek yürütülecek süreçte iyi niyetini göstermiştir. Buna karşılık da Doğu Akdeniz'de kendisini dışarıda bırakacak ikili, üçlü ya da çoklu herhangi bir girişimi kabul etmeyeceğini kararlı bir şekilde belirterek Yunan tarafından da buna yönelik bir gelişmenin olmayacağına dair söz almıştır. Buna rağmen Yunanistan, Türkiye ile yapılan toplantılar sırasında Mısır ile anlaşma imzalayacağını ya da bunun çalışmalarının sürdüğünü belirtmemiştir. ■

“

Çünkü Yunanistan ve Mısır arasında yapılan anlaşma, Doğu Akdeniz’in en geniş kıyı şeridine sahip Türkiye’nin bölge dışarısında kalması ve Antalya Körfezi’ne mahkûm edilmesine yönelik bir hamledir.

”

Türkiye, Yunanistan’ın diplomatik teamülleri çiğneyen bu tutumundan sonra Yunan tarafına ve Almanya’ya müzakerelerin devam ettiremeyeceğini ve uluslararası kamuoyuna yapılan bu anlaşmanın yok hükmünde kabul edildiğini bildirmiştir. Çünkü Yunanistan ve Mısır arasında yapılan anlaşma,

Doğu Akdeniz’in en geniş kıyı şeridine sahip Türkiye’nin bölge dışarısında kalması ve Antalya Körfezi’ne mahkûm edilmesine yönelik bir hamledir. Ancak Türkiye, diplomatik ve askerî açıdan Yunanistan’dan üstün durumdadır. Diğer taraftan Ege Denizi’nde, Türkiye’nin egemenliğinde olan fakat Yunanistan işgalinde bulunan silahsızlandırılmış statüde 153 tane ada, adacık ve kayalıklar bulunmaktadır. Ancak bunlar Yunanistan tarafından ticari ya da askerî amaçla işgal edilerek kullanılmaktadır. Yunanistan, Doğu Akdeniz’de Türkiye’yi olası bir çatışma ortamına sürüklerse bölgedeki barış ortamını bozmanın sorumluluğunu üstlenmiş olacaktır. Türkiye de her türlü askerî, diplomatik ve hukuki yöntemleri kullanarak tüm sorunları

kendi lehinde çözüme ulaştırabilecektir.

Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de Kararlı Mücadelesi

Türkiye, Doğu Akdeniz bağlamında kendi deniz yetki alanlarının belirlenmesini ve Kıbrıs Türklerinin hak ve menfaatlerinin korunmasını önemli iki temel başlık olarak görmektedir. Türkiye, bir bütün olarak gördüğü bu meselelerin müzakere ve diyalog yoluyla çözülmesinden yanadır. Ancak bu yönde atılan adımları ve verilen sözleri yerine getirmeyerek güven sarsan taraf Yunanistan olmuştur. Son gelişmeler neticesinde de Yunanistan’ın AB’nin desteğini alarak Türkiye’ye karşı yaptığı lobi faaliyetleri ve

ortak sorunların çözümüne yönelik ne derece samimi olduğu açık şekilde uluslararası kamuoyunda görülmüştür. AB'nin iki ülke arasındaki sorunların müzakerelere başlanarak diyalog yoluyla çözümüne yönelik çağrısına büyük ve güçlü bir devlet refleksiyle olumlu yanıt veren Türkiye'nin yapıcı ve uzlaşmacı çabaları Yunanistan'ın bu tutum ve davranışları neticesinde bir sonuca ulaşamamıştır.

Doğu Akdeniz'de Türkiye'yi yalnızlaştırma politikasına en net ce-

vabı coğrafi gerçekler, Türkiye'nin Akdeniz'e en uzun kıyı şeridine sahip ülke olmasıyla vermektedir. Bu veri Türkiye'nin doğal olarak bu bölgede hak ve menfaatlerinin olduğunu açıkça göstermektedir. Türkiye'nin Libya ile yaptığı anlaşma neticesinde batıdaki deniz yetki alanının sınırı uluslararası hukuka uygun olarak çizilmiştir ve buna benzer anlaşmalar şartlar olgunlaştıkça, uzlaşma sağlandığı takdirde denizden komşu olduğu Mısır, İsrail, Filistin ve Lübnan ile de yapılabilecektir. Ancak Yuna-

nistan ve Mısır arasında yapılan anlaşma ikili bir anlaşmadan öte Türkiye'nin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) ve GKRY'nin de dâhil olacağı dörtlü bir anlaşma olarak yapılmalıdır. Kaldı ki bu anlaşma Mısır'ın da aleyhine olmuştur. Ülke, GKRY ile 2003 yılında imzalamış olduğu MEB anlaşmasında da kendisine ait deniz yetki alanlarını kaybetmişti. Yani ilk olmayan bu durum neticesinde Mısır bu defa Türkiye karşıtı izlediği politika doğrultusunda Yunanistan'a karşı önemli bir taviz vermiştir.

Oldu bitti ile yapılan bu anlaşma neticesinde iki ülke parseller ve alanlar üzerinde müzakere ederek karara varmayı planlamaktadır. Bu noktada da Türkiye'nin hem teknik anlamda hem de siyasi duruş itibarıyla haklı itirazları olacaktır ve bu tür anlaşmalar yok hükmünde kabul edilmeye devam edilecektir. Bu nedenle Türkiye, kendisini dışarıda bırakan ikili, üçlü ya da çoklu anlaşmaların geçerliliğini kabul etmeyeceğini ve hem masada hem de sahada buna en net yanıt vereceğini açıkça belirtmektedir. Bunlara rağmen Türkiye hâlâ Doğu Akdeniz'de bulunacak kaynakların paylaşımına yönelik yaklaşımını tüm bölge ülkelerinin katılımıyla eşit aktör ilkesi çerçevesinde ve adilce yapılabileceğini savunmaktadır. Aksi takdirde Türkiye, Doğu Akdeniz'de askeri ve diplomatik manevralarla kendi ekonomik ve jeopolitik çıkarları doğrultusunda hamlelerini yapmaya devam edeceğini defaten bildirmektedir. ■